

Verpletterende Michael Jackson-docu toont de verwoestende werking van seksueel misbruik

Iris Pronk en Isabel Baneke—9 maart 2019

Michael Jackson en James Safechuck

‘Leaving Neverland’, de vier uur durende documentaire waarin Michael Jackson wordt beschuldigd van kindermisbruik, maakt een verpletterende indruk. Niet alleen vanwege de beroemde hoofdpersoon, maar ook omdat de film de verwoestende werking van seksueel misbruik toont.

Michael Jackson was zijn idool en zijn God, zegt Wade Robson (36), een Australische danser en choreograaf. “Hij hielp me, ik hield van hem én hij heeft me zeven jaar lang seksueel misbruikt.” Het misbruik begon toen Wade zeven jaar oud was: een schattig ventje met blond haar en bruine ogen. Het stopte op zijn veertiende, zegt Wade, toen hij was uitgegroeid tot een bonkige puber.

Robson doet zijn verhaal in ‘Leaving Neverland’, een vier uur durende documentaire van de Britse filmmaker Dan Reed. De film is al weken onderwerp van een felle twist.

Sinds de première op het Amerikaanse Sundance Film Festival in januari buitelen de Jackson-fans over elkaar heen om de in 2009 overleden King of Pop te verdedigen. Hij was géén pedoseksueel, zeggen zij, Reed heeft vuige leugens geregisseerd. Vrijdagavond keken 609.000 mensen naar de uitzending bij de VPRO.

Leaving Neverland maakt een verpletterende indruk. Niet vanwege de sensationele beelden, want Reed toont vooral pratende hoofden. De kijker moet vier uur geduldig luisteren naar twee mannen: Wade Robson en de Amerikaan James Safechuck, die zegt van zijn tiende tot zijn veertiende door Jackson te zijn misbruikt. Ook hun huidige echtgenotes, hun moeders, een broer, zus en oma krijgen uitgebreid het woord. Samen vertellen zij een verhaal dat spectaculair is vanwege de wereldberoemde dader, maar ook weer heel gewoon: dit is wat seksueel misbruik doet met een kind. Het heeft een levenslange, vernietigende werking, ook op de naasten van het slachtoffer. “Het misbruik was een bom die explodeerde in onze levens”, zegt Safechucks vrouw Amanda aan het eind van Leaving Neverland. Tegen die tijd heeft filmmaker Reed in rustige, diepgaande gesprekken, al veel scherven getoond. Zijn film is perfect studiemateriaal voor therapeuten in opleiding.

*Michael Jackson thuis bij de familie Safechuck. © **

Onbetrouwbaar

Dat Michael Jackson als perverse dader uit de film naar voren komt, zal velen niet verrassen. De wereldberoemde popster werd al eerder beschuldigd van seksueel

misbruik: in 1993 door de tiener Jordy Chandler, een zaak die Jackson voor bijna twintig miljoen dollar afkocht. Tien jaar later volgde een echte rechtszaak, toen Jackson ervan werd beschuldigd het jongetje Gavin Arvizo te hebben misbruikt. Hij werd vrijgesproken in 2005, vooral dankzij een loyale getuigenis van nota bene Wade Robson, de man die nu een heel ander verhaal vertelt. Voor de critici een bewijs van zijn onbetrouwbaarheid.

Robson, Safechuck en hun families verklaren, beetje bij beetje, hoe Michael Jackson in hun levens kwam, hoe hij niet alleen de jongetjes, maar het hele gezin verleidde en uiteindelijk duurzaam ontwrichtte. Safechuck – op zijn tiende blond en beeldschoon – speelde samen met Jackson in een Pepsi-reclame. Daarna belde de popster hem zomaar op, hij kwam langs in hun middenklassewoning, bleef mee-eten. Op zijn beurt nodigde Jackson het gezin Safechuck uit in zijn hotelkamers en op het landgoed Neverland.

Wat gebeurt er als een van de allersuccesvolste popmuzikanten ooit zijn oog laat vallen op een heel gewoon jongetje uit een heel gewoon gezin? Als hij verklaart eenzaam te zijn en troost te vinden bij hém en zijn familie – of all people?

Het is een sprookje, een droom, larger than life: die woorden vallen vaak in *Leaving Neverland*. “Ik was *starstruck*”, zegt James’ moeder, kapster van beroep. “Wij kunnen Michael Jackson helpen, wij, nobodies. Deze ster komt naar óns huis. Hij kan overal zijn met iedereen in de wereld, maar hij wilde met óns zijn.”

*Wade Robson ontmoet Michael Jackson voor het eerst. © **

Beste vriend

De gigantische macht die uitging van wereldster Jackson: die is nóg eviderter in het levensverhaal van Wade. Op vijfjarige leeftijd won het Australische jochie de hoofdprijs in een Michael Jackson-danswedstrijd: een meet and greet met de artiest zelf! Daarna ontwikkelde zich een intensieve relatie, aanvankelijk telefonisch: Jackson belde dagelijks uren met Wade én diens moeder. Uiteindelijk verhuisden Wade, zijn moeder en zijn zusje zelfs naar de Verenigde Staten, met achterlating van Wades vader en broer. Om aan de andere kant van de wereld te ontdekken dat Jackson alweer een nieuwe beste vriend had, ook ruimschoots minderjarig.

Filmmaker Reed blijft als interviewer buiten beeld, maar heeft zijn gesprekspartners duidelijk het hemd van het lijf gevraagd. Gaandeweg laat hij ze veel sceptische vragen beantwoorden die bij de kijker kunnen opkomen. Zoals: hoe kán een moeder het goed vinden dat haar zoontje bij Michael Jackson in bed slaapt? Denkt ze nou echt dat ze daar alleen maar Walt Disney-films kijken en popcorn eten?

Een deel van het antwoord is de krachtige mythe rond Jackson, die zelf al heel jong aan zijn muziekcarrière begon. Hij heeft zelf geen jeugd gehad, zo luidt het verhaal, daarom

is hij altijd een negenjarige jongen gebleven. Welke moeder vindt het erg als haar zoon met een andere negenjarige plezier maakt?

Jackson was een naïeve kindervriend, hij omringde hij zich met mentale leeftijdsgenootjes omdat hij hun het geluk gunde dat hij zelf nooit had gehad. Wie daar iets anders achter zocht, was zelf evil, kwaadaardig en ongetwijfeld uit op het fortuin van de popartiest. Zo verdedigden Jackson en zijn advocaten zich tegen de misbruikbeschuldiging vanaf 2003 in de archiefbeelden die Reed ook laat zien. Ze fungeren als postuum weerwoord in de film.

Uitverkoren

Maar dat weerwoord verbleekt bij de verhalen van Safechuck en Robson over de manipulatiestrategieën van de superster. Die zijn hetzelfde als die van ‘gewone’ pedoseksuelen: verleiding, misleiding, beloning en omkoping. Jackson vertelde keer op keer hoe geweldig hij ze vond, ze voelden zich uitverkoren. In snoep- en speelgoedwinkels mochten ze gewoon hun héle karretje volgooien. De seksuele handelingen die de jongens moesten verrichten, de porno die ze moesten kijken: dat was volgens Jackson nu eenmaal hún manier om hun liefde uit te drukken. Maar, zo bleef de popster benadrukken, je mag dit aan niemand vertellen, want niemand zal onze relatie begrijpen en als dit uitkomt moet ik levenslang de bak in, net als jij.

Een andere sceptische vraag is natuurlijk: waarom getuigden beide jongens op jonge leeftijd vóór Michael Jackson en deed Robson dat zelfs een tweede keer, in 2005 toen hij al 21 jaar oud was? Het is het belangrijkste wapen van de Jackson-fans die Leaving Neverland zien als laster: die Robson is een draaikont, hij probeert met zijn leugens vast geld los te kloppen bij de Michael Jackson Estate.

Maar dan gaan ze voorbij aan de verwoestende impact van seksueel misbruik, die zich vaak pas later manifesteert. Rondlopen met zo’n groot geheim, met schaamte- en schuldgevoelens, met zelfhaat en verwarring: het lukt een tijd, maar niet voor eeuwig. Als Robson en Safechuck zelf vader worden, breekt er iets, dan moet het geheim naar buiten.

Het zijn ook de hartverscheurende details die indruk maken én overtuigen. Zo vertelt Safechuck over zijn verblijf op Neverland, Jacksons afgelegen kinderparadijs met privépretpark, dierentuin, bioscoopzaal, circustent, zwembad. Dáár stond een bed, zegt Safechuck, daar ook en daar en daar. Overall hadden ze orale seks, Jacksons volwassen penis in de kindermond, waarna de popster masturbeerde met uitzicht op de anus van de voorover gebukte jongen. In een van de kamers sierde een grote

afbeelding van Peter Pan de muur. “Ik kon kiezen”, zegt Safechuck, “Achterom kijken naar hem, masturberend, of vooruit kijken naar Peter Pan.”

*Beeld uit Leaving Neverland © **

Kunnen we nog luisteren naar de King of Pop?

Een gespleten ervaring, zo noemt Bent van Looy het bekijken van de nu al de controversiële documentaire ‘Leaving Neverland’, waarin twee mannen vertellen hoe zij in hun jeugd zijn misbruikt door Michael Jackson. “Ik zag nooit eerder vertoonde beelden van mijn held, cool voor een grote fan als ik. Maar de details die ik hoorde gingen door merg en been.”

De Vlaamse muzikant stelt dat het document een van de schrijnendste films over kindermisbruik ooit is. Compleet van de kaart verliet hij de zaal. Toch heeft Van Looy nadien de liedjes van de King of Pop door zijn boxen laten schallen.

“Als jongetje was mijn eerste proevertje van popmuziek ‘Don’t Stop Till You Get Enough’. Dat nummer heeft mijn leven veranderd. Zijn ritme, stem en baslijnen: de muziek van Michael Jackson is magisch. De liedjes zijn nog altijd geniaal, ze krijgen hoogstens een bittere bijklank. Bovendien zit Jacksons oeuvre zo diep in mijn vezels, dat ik zijn muziek niet kan ‘onthoren’. Zijn kunst overstijgt het karakter van de maker.”

Radiomaker Frits Spits heeft *Leaving Neverland* niet gezien. Hij verwijst naar R. Kelly, de Amerikaanse R&B-zanger over wie vorige maand 'Surviving R. Kelly' verscheen, een documentaireserie waarin meerdere vrouwen hem beschuldigen van seksueel (kinder)misbruik. Na het uitkomen van de film kenterde de publieke opinie over de zanger. Collega's keerden zich publiekelijk van hem af, streamingdiensten als Spotify verwijderden zijn nummers uit playlists en ook enkele radiostations zwoeren zijn muziek af.

"Ken je zijn lied 'Radio Message'?", mailt hij. "Dat is werkelijk een geweldig nummer dat wortelt in de allerbeste tradities van Motown. De vraag of ik dat lied met de kennis van nu, als ik nog een muziekprogramma zou presenteren, aan mijn luisteraars zou laten horen vind ik buitengewoon ingewikkeld.

"Is Kevin Spacey een mindere acteur nu hij wordt beschuldigd van misbruik? Moeten we Woody Allen voortaan ontwijken? Misschien kan het antwoord tweeledig zijn. Niet doen als het kunstwerk inhoudelijk besmet is geraakt door het gewraakte gedrag. Wel als het kunstwerk los staat van wat iemand in zijn privéleven doet. De teksten van R. Kelly zijn besmet geraakt. Wat hij zingt over de liefde, over de vrouwen, wordt volstrekt ongeloofwaardig. Daar zou ik mijn handen niet meer aan branden. In tegenstelling tot Spacey acteert Kelly niet. Hij is wat hij zingt."

Mark Wittenberg, voormalig voorzitter van de Nederlandse Michael Jackson-fanclub en naar eigen zeggen vriend van de familie Jackson, stelt dat we juist naar de muziek van zijn idool moeten luisteren. "Met name naar 'HIStory'. Op dat album zingt hij over his story, het is doorspekt met reacties op de aanklachten. Luister maar eens goed naar de teksten van 'Tabloid Junkie', 'Money' of 'They don't care about us'. Daarin zingt hij onder andere: I'm tired of being the victim of shame, you are throwing me in a class with a bad name."

Hij noemt *Leaving Neverland*, die hij nog niet heeft gezien, een film. "Een documentaire is non-fictief. En de beweringen van deze twee jongens berusten niet op feiten. Met hun verhaal proberen ze de publieke opinie te beïnvloeden om het hoger beroep dat ze straks vast en zeker zullen indienen kracht bij te zetten. Het gaat ze enkel om geld." Woede, dat is het sentiment dat bij Wittenberg opborrelt wanneer hij het over *Leaving Neverland* heeft. "Er wordt niet kritisch gekeken en dat steekt mij enorm. Een veroordeling is niet aan journalisten of het publiek, maar aan de rechtbank. En die heeft Michael vrijgesproken. Twee keer is zijn ranch compleet overhoop gehaald, zelfs door de FBI. Maar bewijs voor seksueel kindermisbruik is er nooit gevonden. Of ik de

film ga bekijken? Hoewel het zonde van mijn tijd is, wil ik zien waar de verhalen van die twee jongens rammelen.”

Hoogleraar cultuurbeschouwing René Boomkens van de Universiteit van Amsterdam vindt de reacties op Leaving Neverland exemplarisch voor de tijdgeest. Over zowel Jackson als R. Kelly zingen al decennialang geruchten rond, in 2003 verscheen een documentaire over de King of Pop en zijn omgang met kinderen. Leaving Neverland doet hij af als oud nieuws.

Nieuw is hoe het publiek omgaat met de beschuldigingen. Hoe komt het dat die niet langer worden weggehoond ten voordeel van de machtigen? Boomkens: “De onthullingen over filmmagnaat Harvey Weinstein en de #MeToo-beweging die daarop volgde, hebben zo’n schok veroorzaakt dat slachtoffers nu worden gehoord en het publiek sneller oordeelt.”

En de wereld verpreutst. “Jerry Lee Lewis, een rockster in de jaren vijftig, trouwde met zijn nichtje van dertien. Dat werd bijzonder gevonden, maar het was geen schande. Frank Zappa maakte films over zijn vaak minderjarige groupies, met wie hij ongetwijfeld naar bed ging. Of we nog naar hun muziek konden luisteren? Die vraag werd niet gesteld.”